

контракти з постачальниками на вигідному підґрунті, здійснювати чітке контролювання просування ресурсів від терміну їх закупівлі до випуску готової продукції, щоб мінімізувати витрати, знизити собівартість випуску продукції, одержати прибуток і забезпечити рентабельність застосованого капіталу.

Висновки. Отже, від результатів маркетингу закупівель значною мірою залежить якість виробленої продукції, тому що на її рівень впливає якість сировини, матеріалів і напівфабрикатів, їхня відповідність вимогам стандартів і технічним умовам. Кожна вимушена заміна потрібного матеріалу призводить до збільшення витрат і зниження якості продукції.

Несвоєчасне одержання підприємством ресурсів для виробництва продукції призводить до порушення ритмічності роботи, виникнення загрози невиконання договірних зобов'язань. Це спричинює уповільнення одержання коштів від продажу товарів. А відсутність коштів негативно впливає на діяльність підприємства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Бун Л. Современный маркетинг: учебник [11-е изд., перераб. и доп.] / Л. Бун, Д. Куртц. – М.: Юнити-Дана, 2012. – 1040 с.
2. Годин А. М. Маркетинг: учебник [9-е изд., перераб. и доп.] / А.М. Годин. – М.: Дашков и Ко, 2012. – 656 с.
3. Панкратов Ф. Г. Коммерческая деятельность: учебник / Ф. Г. Панкратов, Н. Ф. Солдатов. – М.: Дашков и Ко, 2012. – 500 с.
4. Оснач О.Ф. Маркетинг у галузі закупівлі промислових товарів. Закупівельна діяльність: Бібліотека українських підручників / О. Ф. Оснач. – http://libfree.com/158957612_marketingmarketing_galuzi_zakupivli_promislovih_tovariv.html. – Назва з екрану.

Рецензент – д.е.н., доцент Писаренко В.В.

УДК 339.977

**СОЦІАЛЬНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК ЗАСІБ РЕГУЛЮВАННЯ
ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПОЛІТИКИ ФАО**

Чалюк Ю.О., аспірант

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

У статті показано значення соціального прогнозування як ефективного засобу регулювання продовольчої політики ФАО в сучасних умовах світової економічної рецесії.

The article shows the importance of social forecasting as an effective means of regulating FAO food policy in today's world economic recession.

Постановка проблеми. Продовольча і сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй (ФАО) відіграє провідну роль в міжнародній діяльності, направленій на боротьбу з голодом. Утворена в 1945 році вона виступає в якості нейтрального форуму, де всі держави зустрічаються на рівноправній основі. ФАО є міжурядовою організацією, до складу якої входить 191 держава-член, два асоційованих члени і одна організація – Європейський Союз.

Основна сфера діяльності ФАО – це передача знань. Організація створює і розповсюджує глобальний суспільний товар – інформацію про сільське господарство, природні ресурси, продовольчі ризики. У попередженні продо-

вольчих криз важливе місце займає соціальне прогнозування. Використовуючи цей науковий метод, дослідники ФАО намагаються виявити продовольчі проблеми та соціально-економічні фактори їх загострення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання про роль ФАО у міжнародному регулюванні продовольчої політики та значення в її діяльності соціального прогнозування стали об'єктом дослідження українських вчених – економістів: В.І. Власова, Д.Г. Лук'яненко, В.Й. Пасхавера, А.М. Поручника, О.С. Резнікової, О.М. Файчука. Значну увагу вказаним проблемам приділяють такі зарубіжні дослідники, як кандидат економічних наук Жозе Граціану да Сілва, проф. Джені Клугман, Джеффри Д. Сакс, Людвіг Тойвсен, Клаус Шваб. Враховуючи негативні наслідки, глобальні виклики сучасної економічної рецесії, подальша наукова розробка даної тематики є актуальним завданням.

Постановка завдання. В роботі поставлено завдання розкрити значення соціального прогнозування в міжнародній діяльності ФАО; виявити продовольчі та соціальні ризики, які можуть загрожувати людству глобальною кризою, революційними потрясіннями; підготувати пропозиції, реалізація яких може стати альтернативою зростанню продовольчих небезпек і соціальної напруженості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проаналізувавши безліч факторів, Продовольча і сільськогосподарська організація ООН дійшла висновку, що світу загрожує продовольча криза, яка може прийти вслід за борговою. ФАО констатувала, що в 2011 р. інтегральний індекс цін по 55 видах продовольчих товарів зріс до історичного максимуму, у т.ч. в США [11].

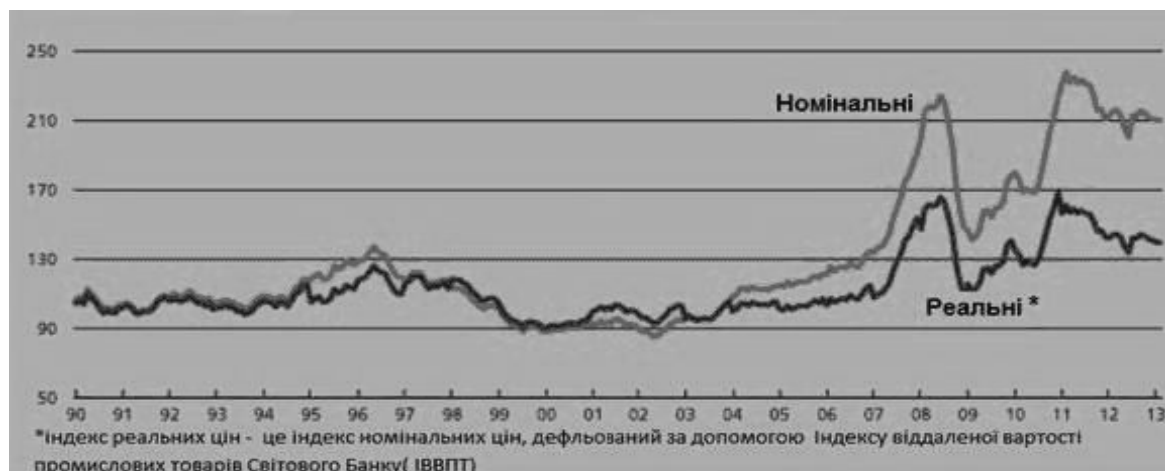

Рис. 1. Індекс продовольчих цін ФАО

Рис. 1 показує динаміку графічної лінії 2012-2013 років. Відбулось зниження продовольчих цін і їх стабілізація на високому рівні. Таким чином, індекс продовольчих цін ФАО і сьогодні залишається вище небезпечного рівня.

Для американців, які на харчування витрачають менше 10% домашнього бюджету, зростання цін не є великою проблемою. Але для найбільш вразливих людей планети, які на харчування витрачають від 50 до 70% своїх доходів, таке підвищення цін ставить їх на межу голодування.

Історично зростання цін на продукти харчування було зумовлено при-
мхами погоди: посухою, повеннями. Але в останні роки високі ціни на продукти
харчування все більше пов'язані з низкою інших проблем:

- зростання населення планети, яке з 1970 р. майже подвоїлось [2, с.10];
- скорочення посівних площ внаслідок деградації сільгоспугідь. За останні
16 років лише в Росії посівні площі скоротилися на 40 млн. га [2, с.185];
- вичерпання технологічних можливостей підвищення врожайності куль-
тур. З 1950 р. світова урожайність зерна зросла втричі. В останні роки зростання
практично припинилось. В Японії вже 16 років врожайність рису не зростає. У
Великобританії, Франції, Німеччині та західноєвропейських країнах зупинилось
зростання врожайності пшениці [2, с.126];
- збільшення споживання м'яса, молока і яєць населенням із середнім до-
статком, чисельність сягає 3 млрд. чоловік, найбільше в Китаї [2, с.199];
- зростання дефіциту води для поливу через зниження їх запасів у надрах
землі. Цю проблему вже гостро відчують 18 країн світу, які ведуть поливне
сільське господарство. Загалом більше половини населення Землі живе в краї-
нах, де рівень ґрунтових вод знижується. Це насамперед стосується Китаю, Ін-
дії, країн Арабського Сходу [8, с.21-23];
- зростання цін на вуглеводні та зниження їх запасів [2, с.86]. Внаслідок чо-
го все більше продовольчих ресурсів йде на виробництво біопалива. У США, на-
приклад, третину урожаю зерна використовують на біоетанол. Ціни на хліб тепер
прив'язані до вартості нафти. Чим дорожче нафта, тим вигідніше пускати зерно
на виробництво біоетанолу, і тим менше його піде на харчування населення.

Сьогодні у світі нараховується 868 млн. людей, які недоїдають.

Кількісні показники рисунку 2 підтверджують, що найбільша частка лю-
дей, які страждають від голоду, припадає на країни Азії, Африки та Центральної
Америки [3].

Рис. 2. Населення, яке страждає від голоду, 2010-2012 рр.
за регіонами(млн.)

За останніми даними Комісії соціального розвитку ООН 80% населення
планети позбавлено соціального захисту. В цих умовах до 2015 року кіль-
кість людей, які недоїдають, може зрости до 1 млрд. чоловік [9].

Таким чином на основі статистичного аналізу та соціального прогнозування науковці ООН попереджають, що каталізатором нових воєн на планеті можуть бути зовсім не енергетичні, а продовольчі ресурси. Набагато раніше і набагато гостріше людство відчує не паливний, а харчовий голод. Брак їжі може змусити деякі держави взятися за зброю. Головним трофеєм можуть стати нові орні землі.

Найбільш агресивними можуть виявитись найбідніші країни, населення яких росте швидше, ніж врожайність власних полів. Ймовірним вважається зростання міграції населення, його експансії з Африки до Європи; з Китаю та Індії до Росії, України, Казахстану; з країн Центральної Америки, Китаю, Японії та Індії до США і Канади.

Серед причин масових політичних протестів у країнах Північної Африки і Близького Сходу в 2011- 2012 роках експерти називають продовольчу проблему. Сьогодні вважається, що масові протести можна передбачити на основі навіть одного чинника – вартості продовольства [7, с.63 - 69].

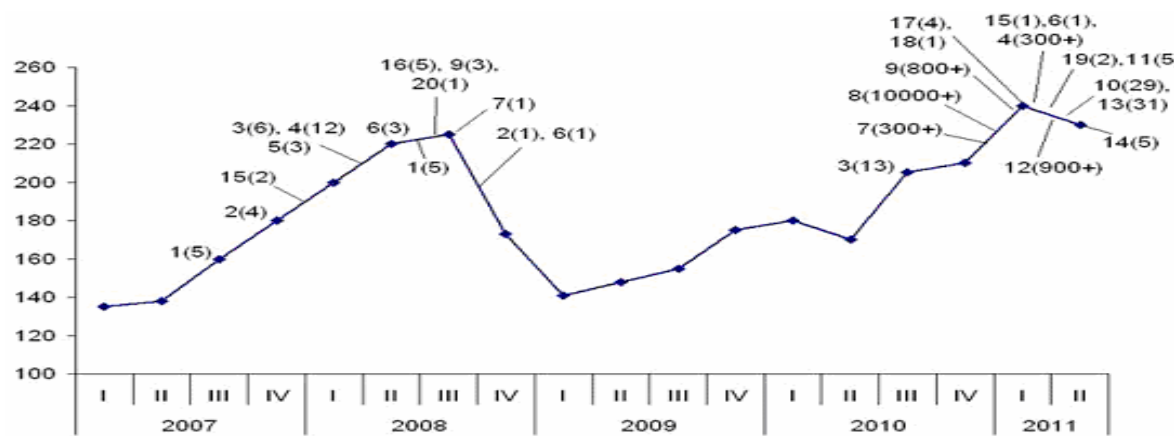

Рис. 3*. Динаміка продовольчого індексу і масових заворушень в Азії, Африці, на Близькому Сході, %

Дослідники ФАО дійшли висновку, що, як тільки вартість продовольства піднімається вище певної межі, світ починає трясти соціальна нестабільність. Вони підтвердили це порівнянням динаміки індексу продовольчих цін та динаміки масових протестів у країнах Африки, Азії та Близького Сходу. Динаміка змін цього індексу і число масових заворушень у різних країнах світу свідчить про наявність корелятивності (зв'язку). Коли індекс досягає пікових значень, число бунтів і заколотів збільшується (рис. 3¹).

На перший погляд, здавалось би нічого дивного і нового, що зростання протестних настроїв зумовлено недоступністю продуктів харчування. Однак, дослідники ООН застерігають від таких прямих висновків. На думку проф. Джеффри Д. Сакса, директора Інституту досліджень Землі, радника Генерального секретаря ООН, не стільки сама недоступність їжі, скільки зумовлена нею соціальна напруженість створює ситуацію, в якій розвивається протест [6]. Інакше кажучи, зростання цін на продовольство підводить суспільство до межі, після якої "спустити курок" може все що завгодно.

* На графіку вказано порядковий номер країни, а в дужках зазначена кількість загиблих: 1- Сомалі, 2- Індія, 3- Мозамбік, 4- Ємен, 5-Камерун, 6-Судан, 7-Туніс, 8-Лівія, 9-Єгипет, 10- Ірак, 11-Марокко, 12-Сирія, 13-Бахрейн, 14-Уганда, 15- Мавританія, 16-Гаїті, 17- Алжир, 18-Саудівська Аравія, 19-Оман, 20-Кот-д'Івуар.

У грудні 2010 р. вчені ФАО звернули увагу, що значення індексу продовольчих цін впритул підійшло до критичної точки. Вони написали офіційне послання уряду США, де узагальнювали зроблені спостереження. Через чотири дні в Тунісі Мохаммед Буазізі вчинив акт самоспалення, протестуючи проти політики місцевого уряду. Ця подія послужила поштовхом для масових протестів - перших в регіоні, які поширилися майже по всьому Близькому Сходу і півночі Африки [1, с.24].

Група наукових дослідників ООН, яку очолює проф. Джені Клугман, прогнозує більш широке поширення, затяжний і радикальний характер нової хвилі масових протестів у 2013-2014 роках [1, с.25-27].

Такі прогнози вимагають внесення коректив до продовольчої політики ФАО, підвищення її ефективності, прийняття нестандартних рішень.

В березні 2013 р. ФАО запропонувала інноваційний метод оцінки масштабів голоду в світі на основі опитування осіб, яким не вистачає продовольства. Новий метод отримав назву “Голоси голодних”. Методологія, яка використовується ФАО сьогодні, не в змозі відтворити повну картину всіх аспектів голоду. Вона надає інформацію про доступ до продовольства лише на національному рівні та з точки зору вживання калорійних продуктів харчування. За допомогою нової методології можна оцінити ситуацію з доступом до продовольства на індивідуальному рівні [10].

До 2050 року кількість населення світу досягне 9 млрд. чоловік, більшість з яких (75%) буде проживати в містах [4, с.5-7]. В колективній монографії “Їжа для міста, майбутнє для мегаполісу” вчені ФАО аналізують нанотехнології організації аграрного бізнесу. Унікальні потенційні можливості агробізнесу демонструє, зокрема, голландський конгломерат DSMInc, який працює в галузі сільського господарства, енергетики і фармацевтики. Керівник корпорації Стефан Танда організував новий тип бізнесу, в основі якого не особисті інтереси, а розуміння загальнолюдських цінностей в боротьбі з глобальною продовольчою кризою [4, с.130-137].

В багатьох країнах світу жінки позбавлені права купувати, продавати, успадковувати землю, відкривати депозити, брати кредити, підписувати контракти і продавати свою продукцію. Дослідники ФАО науково обґрунтовують необхідність подолання гендерної нерівності. Якби у сільських жінок і чоловіків були рівні можливості та ресурси, обсяг виробництва сільськогосподарської продукції збільшився б, а кількість голодних скоротилась би на 100-150 млн. чоловік [5, с.6-7].

Спеціалісти ФАО наполегливо рекомендують впроваджувати контроль за рівнем ґрунтових вод на початку посівної кампанії. На півдні Індії масовий рух під таким гаслом призвів до того, що фермери сіють тут лише ті культури, які потребують визначеної кількості води [5, с.68]. Ця політика допомагає зберегти і забезпечити стабільний врожай.

Сьогодні вперше в історії ветеринарної науки зусиллями науковців ФАО і ВОЗТ (Всесвітня організація захисту тварин) вдалось повністю знищити захворювання, відоме як чума великої рогатої худоби [10]. Цей науковий прорив дозволить нарощувати виробництво м'яса і молока.

Висновки. Слід зазначити, що альтернатива зростанню соціальної напруженості та продовольчих небезпек існує. Це здійснення комплексу таких першочергових заходів:

- перерозподіл фінансових потоків на користь першочергового вирішення критично важливих продовольчих проблем;
- збільшення капіталовкладень, залучення для цього не лише проактивних державних інвестицій, але й ринкових механізмів, приватного фінансування;
- активізація інноваційного мислення, як інструменту усунення небезпек;
- застосування нанотехнологій в аграрному виробництві;
- подолання гендерної нерівності;
- впровадження соціального захисту бідних;
- забезпечення верховенства закону, прозорості та звітності у наданні матеріальної допомоги знедоленим;
- посилення колективної відповідальності за найменш привілейовані стани суспільства;
- зміцнення демократичних процесів, розширення прав і можливостей людей здійснювати зміни на краще.

І останнє, принципово важливе узагальнення даного дослідження. Зростання за останні 100 років населення світу і, особливо, зростання світової економіки, темпи якої у 5 разів вище за демографічні темпи, свідчать, що споживча модель виснажує продовольчі запаси, природні ресурси. Настав час для пошуку нової моделі ринкової економіки, за якої акцент має отримати не споживч, а відтворювальна модель.

Список використаних джерел:

1. Доклад о человеческом развитии 2011. Устойчивое развитие и равенство возможностей: лучшее будущее для всех. / Пер. с англ.; ПРООН. – М.: Издательство «Весь Мир», 2011. – 188 с.
2. FAO Statistical Yearbook 2012. World Food and Agriculture. – Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2012. – 369 p.
3. FAO: FAOHungerPortal [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/hunger/en/>
4. Food for the City, A future for the Metropolis. – NAI Publishers/Stroom Den Haag, 2012. – 254 p.
5. Положение дел в области продовольствия и сельского хозяйства 2010 – 2011. – Рим: Продовольственная и с/х организация ООН, 2011. – 152 с.
6. Sachs, Jeffrey (October 4, 2011). The Price of Civilization: Reawakening American Virtue and Prosperity Random House ISBN 978-1-4000-6841-8
7. The Global Social Crisis: Report on the World Social Situation 2011. – NY: United Nations. Department Economic and Social Affairs, 2011. – 113p.
8. The State of the world's land and water resources or food and agriculture: managing systems at risk. – Rome: FAO and London: Earthscan, 2011. – 281p.
9. Центр новостей ООН: Расширение прав уязвимых слоев населения— залог решения проблемы бедности [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.un.org/russian/news/story.asp?NewsID=19049
10. Центр новостей ООН: ФАО намерена принять новый метод оценки масштабов голода в мире [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finmarket.ru/z/nws/news.asp?id=3260>.

Рецензент – д.е.н., професор Оболенська Т.Є.